

Hodován Zsófia

Tetovált testek – bőrbe varrt identitás

„Nincs olyan területe a világnak, ahol a törzsi közösségek ne használták volna a test maradandó díszítését tetoválások vagy hegminták által” – írta Charles Darwin (1871) *Az ember származása* című könyvében. Egyes felmérések szerint napjainkban a Föld lakosságának több, mint 35 százaléka rendelkezik ezzel a testdísszel (Hesselt van Dinter, 2005). Egy olyan eljárásról van szó, amely reneszánszát éli kultúrától függetlenül az egész világon, de vajon miért válik egyre népszerűbbé? Kik és miért tetováltatják magukat? Jelen tanulmány célja, hogy összefoglalja a témával kapcsolatos elméleteket és megfigyeléseket.

Rítus és a test díszítése

A szociálanropológia a testművészetnek kétféle típusát különbözteti meg: a változtathatót és a maradandót. Az első kategóriába az öltözetet és a kiegészítő díszeket, a szörzetet, illetve a hajviseletet sorolják, melyek elsődleges funkciója, hogy esztétikusabbá tegyék viselőjüket (Rosta és Rábai, 2007). A második kategóriába tartoznak azok az eljárások, amelyek a testen állandó, maradandó változásokat idéznek elő, és fájdalommal járnak. Ezek a többnyire testtorzító beavatkozások a csoporttagságot és a hierarchiában való státusz jelölését szolgálták a törzsi közösségekben. Ebbe a kategóriába tartozik a tetoválás is (von Gennep, 2007).

A tetoválás elnevezés, James Cook első óceániai útjáról írt beszámolója nyomán, a 18. században terjedt el Európában. A Tahiti szigetén látott különös testdíszítést az ottani őslakosok *tatau*-nak (jelentése: ütni, ütögetni) nevezték, amit Cook *tattoo*-ra módosított. Később ez a megnevezés terjedt el világszerte. A különböző testdíszítő eljárások a közösség életéhez tartozó beavatási, vallási rítusok részét képezték (Hambly, 1925). A fájdalommal járó, sebesítő rítusokat Arnold von Gennep francia etnográfus az elválasztó rítusok közé sorolta, melyeket a vágás, lyukasztás jellemezett: „A megcsonkított egyén az elválasztó rítus révén kilép az emberek általános kategóriájából, és automatikusan tagjává válik egy meghatározott csoportnak, s mivel

a művelet kitörölhetetlen nyomokat hagy, a befogadás végleges” (von Gennepe, 2007, 56).

A beavatási szertartás célja a közösség „titkos” tudásának átadása volt a jelöltek számára (Pócs, 2007; Péley, 2002). Ez egyben szimbolizálta mind az egyén, mind a közösség újjászületését, regenerációját, mindezekon felül pedig a világ és a kozmosz megújulását is. A törzsi rítusoknak tehát kiemelt szerepe volt mind az egyén, mind pedig a csoport identitásának formálásában, valamint a folytonosság érzésének megerősítésében (Péley, 2002).

A modern társadalmakban a szakrális szertartások jelentősége csökkent. Nem tisztázott azonban, hogy valóban csökkent-e a szekularizált városi világnak az a szükséglete, hogy ritualizált formában fejezze ki azt az átmenetet, amikor az egyén egy adott szociális státusból egy másikba kerül át (Péley, 2002). Kérdés azonban, hogy milyen eszközöket kínál a társadalom az egyén számára, hogy képes legyen az új helyzethez való alkalmazkodásra. Eliade – Junghoz hasonlóan – úgy látja, hogy a beavatás, és a rítusok szükséglete a modern ember tudattalanjában is tovább él. Szerinte ezt bizonyítják a különböző szekták, neospiritualista mozgalmak sikerei is (Eliade, 1997; Péley, 2002).

A modernkori tetováltatásokban domináns motívum az egyén kiemelése a közösségből (Kaldeneker és Pikó, 2005). A törzsi motivációk mellett a modern kor elvárásai, feladatai is manifesztálódhatnak ebben a maradandó testmódosító eljárásban. Fontossá válik például az egyéni vélemények, érzések bőrön, testen való közlése (Erős, 2001). Napjainkban nem elhanyagolandó a divat, és a „sztárok” szerepe sem, melynek befolyása a fiatal generációra hat leginkább. A modern társadalmakban az intézményesített „beavatás” hiánya, illetve az önmegvalósítás kényszere azt eredményezi, hogy a fiatalok egy része kivonul, azaz olyan szubkultúrákat hoz létre, amelyeket a társadalom általában deviánsnak minősít (Péley, 2002).

A tetováltatás modern motivációit számos kutatás vizsgálta. A feltárt motívumok között az első helyen a test esztétikusabbá tétele és az egyéniség hangsúlyozása, az önkifejezés áll (Wohlrab és mtsai, 2007). Ez a tendencia alátámasztja azokat az elképzeléseket, miszerint a test általi kitűnés és a személyes vagy „szelfidentitás” erősítése a posztmodern kor emberének egyik legfontosabb törekvése (Giddens, 1995).

A test szerepe a tetováltatás során

Amit ruhaként, ékszerként, egyéb testdíszítésként magunkon viselünk és a környezet számára is látható, értelmezhető és értékelhető, egyértelműen befolyásolja az önmagunkról alkotott képet. A társadalom az egyének identitásának alapját képezi, és a szelf nem értelmezhető a többi ember és a társadalom világában folytatott interakciók nélkül (Erős, 2001). A tetovált minta hatással lehet mind a testkép, mind az énkép értékelésére, rajtuk keresztül pedig az identitást is befolyásolhatja.

Az éntudat a saját testünkről és belső tulajdonságainkról alkotott kognitív tudásunk (Pataki, 1982). A tudatos én pedig mindenekelőtt testi-én, testi jelenség, amely „nemcsak felület, hanem maga vetülete egy felületnek” (Freud, 1923, 23). Az énkép a saját magunkról alkotott, állandósult mentális kép, amely olyan jellemzőket foglal magába, melyek részben a külső szemlélő számára is hozzáférhetőek; illetve eszköz, amellyel a személy kísérletet tesz önmaga objektív szemlélésére (Andreas, 2008). Herbert Mead szerint, az énképet a külvilág tükröző tevékenysége alakítja ki, vagyis a kimondott vagy nonverbális viselkedéssel jelzett vélemények, értékítéletek visszahatnak a személyre (Mead, 1973/1934). A kép tehát, amelyet önmagunkról alkotunk, a társas környezetünkkel való állandó kapcsolat eredményeként alakul ki (Erős, 2001). Az énképről alkotott vélemény befolyásolja a gondolkodást és az észlelést is. Így az énképet mint kognitív struktúrát is értelmezhetjük (Vikár, 1999). A tetoválás a test díszítésének egy olyan eljárása, amely többnyire egy mély belső képet, a viselő szelfjének jellegzetességét fejezi ki a külső, a test által. Így feltételezhető, hogy ez erősen befolyásolja viselőjének önértékelését (Hodován, 2012).

Az énként való létezés elsőként kialakuló összetevője a testi én érzése, a zsigeri érzetek, amelyek egész életünk folyamán a saját magunkról alkotott tudatunk horgonypontjai maradnak. Testi mivoltunkat bőrünk határaiba zárt formája fejezi ki. Bőrünk „héjként” borítja testünket és zsákként tartalmazza mindazt, ami benne foglaltatik (Anzieu, 1989). Határszerv az én és a külvilág között, amely megőrzi a külvilág behatásait és belső állapotunkat is tükrözi, vagyis üzenetet küld testi-lelki állapotunkról. Testünk kontúrjának, bőrünknek legmagasabb rendű funkciója tehát, hogy kommunikációs szervként működik (Erdélyi, 2010). Kapcsolathordozó szerepére Didier Anzieu francia pszichoanalitikus hívja fel a figyelmet (Anzieu, i.m.). Bőr-én elméletében a bőrfelszín alapvető fontosságát hangsúlyozza a szelf fejlődése szempontjából. Elmélete szerint „születéskor a bőr-én virtuális struktúraként működik, majd a csecsemő és a környezete kapcsolata során aktualizálódik. [...] A bőr-én egyfelől kettejük érintkező felületéből alakul ki, másfelől az anyai gondoskodásból táplálkozik, és ennek a gondoskodásnak bázisán születnek az érzések, a képek és a gondolatok” (Erdélyi, 2010, 21). A bőr-én borítékként, héjként védi a „pszichikus apparátust”, mint ahogyan a bőr a testet (Erdélyi, 2010).

Bőrünk felületet biztosít az intimitásnak, az aktív és passzív érintésnek, de rajta keresztül élhetjük át a fájdalom érzését is (Bagdy, 2009). Freud szerint a fájdalom hozzájárulhat a test-képzet megszerzéséhez, és szerepe van az én kontúrjának kialakításában, ezen keresztül pedig hozzájárul a test egységélményéhez, átéléséhez (Ziob, 2004; Erdélyi, 2010). A testséma az emberi faj specifikuma, mindenki számára ugyanaz, a testkép viszont szorososan az alanyhoz tartozik, élettörténete során jön létre és abban is formálódik (Erdélyi, 2010). A testképünk tehát a saját testünkről alkotott elképzelés. Két aspektusát különböztetjük meg: a kognitív és affektív testképet (Erikson, 1994). Kognitív testképnek nevezzük azt az elképzelést, amely a testünk megjelenéséről kialakított képet tükrözi. Az affektív testkép pedig az érzelmi hozzáállást takarja. A két kép viszont sokszor nem fedi egymást (Atkinson, 2006). Megfigyelések szerint az érintettek a tetoválás által ezt a két „képet” szeretnék összhangba hozni, és ezáltal pozitívabb képet alkotni magukról (Hodován, 2012).

A test és a (posztmodern) identitás

Napjainkban egyre nagyobb kihívást jelenthet az emberek számára, hogy biztosítani tudják identitásuk fejlődését és stabilitását. Ebben a folyamatban az egyén integrációs képessége – ahogyan a külső és belső valóságot egyezteteti – rendre alulmarad a növekvő társadalmi elvárásokkal szemben (Ziob, 2004). Ezt a folyamatot a fogyasztói kultúra kihasználja, és az identitás-teremtés központjába a testet állítja (Featherstone, 1997). Napjainkban a kollektív identitás formái és határai átalakultak és elmosódtak, ezzel szemben viszont a személyes én jelentősége megnőtt. Ennek eredményeként a személyes identitás kialakításának kényszere társadalmi problémává nőtte ki magát, és a saját test idealizációjában és fetiszizációjában nyilvánul meg (Erős, 2001). Az uniformizálódástól, deperszonalizálódástól való félelem új megküzdési mechanizmusokat indított be a személyes identitás megtartása érdekében, amelyek ellensúlyozzák a meztelenségben átélt egyformaságtól való félelmet (Ziob, 2004). A modern társadalmi folyamatok a „nárcisztikus én” megteremtését támogatják, amelynek a társadalom egészére nézve komoly negatív hatása lehet (Csabai és Erős 2000). Az önkifejezés szabadjára engedése következtében az egyéniség kihangsúlyozása, az egyéni kitűnés kiemelten fontossá vált. A belső világ, a gondolatok, érzelmek továbbítójává a test vált (Kaldeneker és Pikó, 2005). A tetoválások, piercingek, plasztikai műtétek, testbarnítás értelmezhetők a fogyasztói társadalomban megjelenő „test-forradalom” eszközeiként, amelyek segítik az egyént abban, hogy a fogyasztói kultúra által elvárt módon alakuljon át. Ezáltal viszont létrejön egyfajta foucault-i „*társas bőr*”, amely a kor politikai, kulturális és fogyasztói magatartását tükrözi (Foucault, 1996). A fogyasztói kultúra, kihasználva a társadalmi igényeket, a korábban lázadásként felhasznált testváltoztatásokra is piacot épít. Fontos tulajdonsága továbbá, hogy ezek a beavatkozások a szabadság és a szabad választás illúziójával kecsegtetnek (Lust, 2009). A gyorsan változó társadalmi keretfeltételek magas integrációs teljesítményt és rugalmasságot várnak el az egyéntől. Mivel ez nehezen megvalósítható, ennek következtében „patchwork” identitás alakulhat ki, számos identifikációval, amelyek nem feltétlenül integrálódnak egységes szelffé (Ziob, 2004). A több tetoválással rendelkező személyek bőre is sokszor egy patchwork takaróhoz hasonlítható, melynek mintái között különböző azonosulások kavalkádja bontakozik ki.

Lust Iván identitás-protézis fogalma hasonló jelenséget ír le:

„Az identitás-protézis magatartásmintákból, sajátos mozdulatokból, a test felszínének sajátos felhasználásaiból, különböző divat- és fogyasztási cikkekből, használati szokásokból, ideológiák és politikai nézetek által befolyásolt attitűdökből, átmeneti, gyorsan cserélődő azonosításokból és a felsoroltakat támogató kapcsolatokból formálódik” (Lust, 2009, 357).

„Látnak engem, tehát vagyok” – ez lehetne akár a fogyasztói kultúra jeligeje is, mivel testközpontúsága mellett fontos jelensége a fokozott vizualizáció. A kor embere számára pedig a legrosszabb, ami történhet, ha láthatatlanná válik a külvilág számára (Ziob, 2004). A tetoválás alkalmat biztosíthat ahhoz, hogy viselője szimbolikus kapcsolatba kerüljön az őt megfigyelővel, ezáltal pedig identitásának és szelfjének

folytonosságát élhesse meg. A tetováltatás reneszánsza tehát a posztmodern társadalom elvárási keretében értelmezhető, amely a „testkultúra” meghatározó elemévé vált.

A tetováltatás az egyediségre való törekvés egyik eszköze is. Az egyediség elmélete (*Theory of Uniqueness*) egy pozitív pszichológiai szemléleti keret, amely az addig abnormálisnak gondolt emberi szokásokat gondolja újra (Snyder és Fromkin, 1977). Az elmélet lényege, hogy minden ember vágyik arra, hogy különbözzön társaitól. Különbözőségének lényege viszont, hogy az ne legyen szembetűnő, mert akkor kiközösítésre adhat okot. A különlegesség érzése viszont fontos pozitív pszichológiai előnyhöz juttathatja a személyt. A tetováltatás is ilyen eszköze lehet az egyediség „megalkotásának” és fenntartásának. Ezt magyarázza továbbá, hogy a világ felgyorsulására adott reakcióként, az identitás fenntartásában megfigyelhető a szelfbe történő nárcisztikus visszavonulás, ami a saját test idealizálásában nyilvánul meg. Az énszerveződés e formájához a divat szolgáltatva eszközök már nem adnak elég nagy biztonságot, ezért lehet szükség az egyediség érzésének új módjaira (Ziob, 2004).

A tetováltatás motivációja

Wohlrab és munkatársai (2007) leírták a témában korábban végzett kutatások által feltárt, a tetováltatás háttérében álló motivációs kategóriákat: *Önkifejezés, Esztétikum, Személyes élmény megörökítése, Csoporttagság vagy összetartozás, Spiritualitás és kulturális szimbólumok, Szexuális vonzerő növelése vagy nőiesség kihangsúlyozása*. Saját vizsgálatunkban ugyanezekkel a motivációs kategóriákkal találkoztunk, amelyek közül a leggyakrabban az első négy jelent meg. Kutatásunk eredményei szerint nem volt különbség a nemek között a tetoválások számát és gyakoriságát illetően, leggyakrabban 18 és 33 éves kor között tetováltatnak (Hodován, 2012). A továbbiakban saját megfigyeléseinket foglaljuk össze és helyezzük a korábban kijelölt elméleti keretbe.

Saját vizsgálatunk, melyet nyolcvan, a testen tetoválást viselő személlyel végeztünk, megerősítette, hogy a bőr mint projekciós felület az önkifejezésben különleges jelentőségre tesz szert. Azt találtuk, hogy az első tetoválásukat készíttetők között az *Önkifejezés* a leggyakoribb motiváció, vagyis az individuum megerősítése, egyes tulajdonságok kiemelése, melynek célja a másoktól való különbözőség és a különlegesség érzésének erősítése. Az általunk megkérdezett nők elsősorban a hátukra, a férfiak pedig a karjukra tetováltattak. A nők körében ez főként énerősítő céllal történt, amely belső megerősödésüket támogatta.

A férfiak esetében a tetovált minta kiválasztásában gyakori a negatív képzeletbeli lény vagy félelmet keltő vadállat képe. Döntésüket ezek a személyek azzal indokolták, hogy a „bennük élő rosszat és gonoszt” akarják láttatni. A kultúrtörténeti írások szerint a negatív, ijesztő maskarákban, maszkokban eljátszott események nemcsak a kollektív félelmek megtestesítését szolgálták, hanem le is vezették az ezzel kapcsolatos szorongást (Pócs, 2007). Ez egyfajta totemként is értelmezhető, ami a természeti népeknél a legyőzhetetlen istenként tisztelt állatot formázta meg, ezáltal

pedig legalizálta az iránta érzett tiszteletet és félelmet (Freud, 1918). Tehát a tetovált férfiak esetében a belső rossztól, a tökéletlenségtől való szorongás ily módon levezethetővé válik. Ezzel együtt lehet a férfierő, a férfiasság, a férfi identitás kihangsúlyozásának, megerősítésének eszköze is, amely erősíti a harcós férfi archetípusát (Jung, 1993). Mindezek mellett pedig a média által sugallt férfiideál követendő példájává válhat, és az ennek való megfelelés is motiválhatja a férfiakat a negatív belső én megjelenítésére bőrükön keresztül (Featherstone, 1997).

Az *Esztétikum* növelésének vágyát a több tetoválással rendelkezők említették leggyakrabban. Napjainkban a test szépségével, esztétikusságával való kitűnés az egyik legfontosabb törekvés (Featherstone, 1997). Sokan egyenesen szépségfasiszmusról beszélnek, melynek központjában a test áll, a társadalmi elfogadottságot, tiszteletet pedig ezen keresztül lehet elérni (Lust, 2009). A preferált tetoválás minta az esetek jelentős részében indás, nonfiguratív ábra volt, melynek viselői nem tulajdonítottak konkrét jelentést. Elképzelésük szerint a tetoválás énerősítő hatással van rájuk. Ez a vágy a fogyasztói kultúra elvárásaival függhet össze, hiszen az emberek a megfelelő testi megjelenés érdekében a kultúra által elvárt módon próbálnak meg átalakulni. Az identitásában és szépségében bizonytalan személyek a tetoválástól várják, hogy – a „trendnek” megfelelően – ne csak a környezet, hanem önmaguk szemében is szépnek, ezáltal értékesnek lássák magukat. Testképükről alkotott véleményük javulása által belső élményük, vágyuk is teljesülhet, mely az én-hatékonyság, a test feletti kontroll érzésével is kapcsolatban áll. A test a késői modernitásban az én konstitutív részévé vált, valamiféle „utolsó menedékké”, amire az egyén még befolyást gyakorolhat (Erős, 2001). Bőrünk, a külső és a belső világ elválasztója az egyén kontrollgyakorlásának és a társadalmi folyamatok leképeződésének a helye. A tetoválás az egyéni szubjektum és kontroll eszköze, de ahogyan azt fentebb láttuk, háttérben a társadalmi elvárásoknak való megfelelés áll. Foucault (1996) szerint éppen ezért nem létezik a „test mint végső menedék”, ez a gondolat csupán illúzió, a test valójában a társadalmi jelentésadási folyamat eredménye.

A *Személyes élmény, emlék* megörökítésének kategóriája a sokadik tetoválását készítettők között a második legnépszerűbb motiváció volt. Az egyes életesemények, „mikronarratívák” megörökítésének célja, hogy mindenki számára ismerhetővé, láthatóvá váljon, hogy ki a tetoválás hordozója, honnan jött, merre járt, esetleg kik a szerettei vagy kit vesztett már el. Ahhoz, hogy ezek az ábrák értelmezhetőek legyenek, a tulajdonosának el kell mesélnie a történetet, így minden egyes alkalommal „újraeremti” múltját, ezáltal önmagát is. Ennek a narcisztikus befelé fordulásnak a középpontjába a tetoválás által a saját test kerül (Lust, 2009). Mivel ez a kategória elsősorban a sok tetoválással rendelkezők között fordult elő, felmerül, hogy ezt az igényt töredezett vagy patchwork identitásuk miatt igénylik-e. Az így képzett identitás bizonytalan, ezért szükségük lehet egy kötődésüket szimbolizáló minta varratására, ami megerősíti énjüket. Ebben a csoportban a tetoválás az elköteleződést szimbolizálta.

A kutatás során tehát azt is sikerült megerősíteni, hogy a tetoválás nem csupán a testképre van hatással, hanem az identitásra is. Általános nézet, hogy a tetovált ábra választásakor a vizsgálati személy személyiségének megfelelőt választ. A mintánkra

viszont az is jellemző volt, hogy olyan mintát választottak, amely egy meglévő tulajdonságukban erősíti meg őket, vagy éppen egy vágyott jellemvonást szimbolizál, amivel azonosulni szeretnének. A belső értékek bizonytalanságát ellensúlyozza a külső, környezet felől jövő reakció beépítése, és ebbe a mechanizmusba léphet be a tetoválás mint a belső világ tükrözője.

A krízis mint a tetoválás ösztönzője

Saját megfigyeléseinkben a tetováltatás ösztönzőjeként egy korábban fel nem tárt szempont is megjelent: a krízist okozó élethelyzet, amely a tetováltatást megelőző fél évben következett be. Az akcidentális krízis valamilyen szeretetkapcsolat felbomlásához kötődött, vizsgálati személyeink jellemzően egy közeli kapcsolat elvesztését követően tetováltattak. Fejlődés- és személyiséglélektani munkákból tudjuk, hogy a kötődés egyik primer csatornája a bőrfelszín (Nyitrai, 2011). Tetoválás közben a fájdalom átélése ugyanezen a „felszínen” keresztül történik, így a kapcsolat elvesztésének belső fájdalmát újra átélheti a tetoválást készítő. Ezáltal alkalma nyílhat arra is, hogy veszteségélményének feldolgozásában előrébb jusson. Mintánkban a normatív krízist említők életszakaszváltáson mentek keresztül. Az ő esetükben inkább a közösségi beavatási rítusok hiányát pótolta a tetoválás. Ezen csoport tagjainak motivációi jellegzetesen különböztek a krízist át nem éltektől. A krízist átéltek személyek esetében az *Önkifejezés*, illetve az *Emlék megőrzése* volt a két legjellemzőbb motívum. Ezekről a motívumokról elmondható, hogy az öndefiníálás eszközeként is funkcionálhatnak, ami a krízis állapotában lévő személy számára kiemelt jelentőséggel bír. A krízishelyzet feldolgozása alatt a személy bizonytalanná válik saját identitásában, az addig megalapozott keretek, énhatárok fellazulnak és akár diffúzzá is válhatnak (Hajduska, 2015). Ebben az állapotban tulajdonságaik, belső értékeik bőrükön való megjelenítése biztonságot nyújthat.

Tetovált világunk

Amint a fentiekben láthattuk, a tetováltatás a külső és a belső világ közti vékony határt birtokolja el, amely korunk egyik identitásteremtő eszközévé válhat. A témában végzett vizsgálatokból kiderült, hogy a tetoválás pozitív előnyökkel járhat, de továbbra is kérdés marad, hogy ez hosszútávon is képes-e megmaradni. Meddig használható fel a bőr mint a test és a szelf határa?

A megterhelő életesemények kapcsolatban állnak az intimitással és a kötődéssel, valamint a társadalmi beavatások hiányával, mindezeket keresztül pedig az identitással. A bőrfelszín szerepe a krízis átélésében további személyiséglélektani kérdéseket vet fel, többek között a fájdalom élményének a személy élettörténetében betöltött szerepe kapcsán. A tetoválás közben átéltek fájdalmonak kiemelt szerepe lehet. A fájdalom érzete nemcsak a saját test feletti kontrollt adhatja vissza a tetováltaknak, hanem énhatárát, létezését is bizonyíthatja (Freud, 1923). Vizsgálati mintánk krízist

átélt csoportjában azt tapasztaltuk, hogy nagy várakozásokat fűztek a tetováláshoz, ami majd oldja belső bizonytalanságukat, és segít feldolgozni intrapszichés nehézségeiket. De mi történik ezt követően a megküzdés folyamatával?

A tetovált szimbólumok fontos személyes motivációkat fejezhetnek ki, például a férfiak mintái között azok, amelyek „negatív énjüket” jelenítik meg, mintegy „lelki totemként”. A tetoválás folyamatában a bőr egyfajta ablakként funkcionál, ami belátást enged a lélek tartalmába. Azt viszont, hogy a környezet mit lásson, a tetovált személy határozza meg, s ez sokszor nem fedi a valós tartalmat. A tetoválások halmozása kapcsán felmerül a jelen tanulmány keretein már túlmutató kérdés is, hogy mindegyik ábra az identitás részét képezi-e, és hogy milyen hatásai lehetnek a „patchwork” identitásnak: hosszú távon segít-e az önelfogadásban.

A tetováltatás történetét végigkövetve még mindig izgalmas kérdés, hogy az egyéniség kiemelésének miért éppen ez a formája vált/válik egyre népszerűbbé az európai, keresztény kultúrkörben. Valamint hogy egy közösségi rítuselem hogyan vált a mai kor egyéni rítusteremtésének egyik lehetséges eszközévé. Továbbá, érdemes művészeti alkotásként is értelmezni a tetovált mintákat, amelyek viselői kvázi „két lábon járó” festővásznakká válnak a mű elkészülését követően. Kovács Ákos (1989) etnográfus szerint ezek a testdíszek újfajta „népművészethez”, a városi folklórhoz tartozó jelenségek, amelyek akár fontos történelmi dokumentumként is értelmezhetők.

A fentiekben láthattuk, hogy a tetováltatás jelentősen befolyásolja a testkép értékelését, és lehetővé teszi a pozitív test- és énkép fenntartását. A tetováltatás a nehéz élethelyzetekkel való megküzdés alternatív útját is jelentheti a személyek számára. A társadalmi korlátok fellazulásával a személyes identitás teremtése nagyobb hangsúlyt kapott, és az önmegvalósítás, öndefiniálás lehetőségei is megváltoztak. A későposztmodern-kor elvárásai teret engednek az öndefiniálás és a személyes identitás testfelületen való megvalósításának. Ezáltal a tetoválás segítheti viselője megküzdését, és erősítheti önmagával való elégedettségét. A tetoválás teret ad a kontroll gyakorlására, az egyediség kifejezésére és megélésére, emellett állandóságot biztosíthat viselője számára. A motivációk feltárása alapján azt mondhatjuk, hogy kettős igény mutatkozik meg: egy ősi, védelmet biztosító világ iránti vágyódás a beavatottság érzésével, ugyanakkor a posztmodern világ individualizmusa, szelf-központúsága is.

Felhasznált irodalom

Andreas, S. (2008). *Énkép*. Ford. Monáth Gábor. Budapest: Nyitott Könyvműhely.

Anzieu, D. (1989). *The Skin Ego*. New Haven: Yale University Press.

Atkinson, R.L. – Atkinson, R.C. – Smith, E.E. – Bem, D. J. (2006). *Pszichológia*. Ford. Bodor Péter, Csibra Gergely, Csontos Anikó, Ehmann Bea. Budapest: Osiris.

- Bagdy E.** (2009). A bőr szimbolikus jelentésrétegei. In: Horváthné Schmidt Mária (szerk.), *Testünkben egy életen át*. Relaxációs és Szimbólumterápiás Egyesület III. Országjáró Konferencia előadásai. Győr: Palatia Kiadó és Nyomda Kft.
- Carroll, L. – Anderson, R.** (2002): Body piercing, tattoos, self-esteem, and body investment in adolescent girls. *Adolescence*, 37(147): 627-637.
- Csabai M. – Erős F.** (2000). *Testhatárok és énhatárok. Az identitás változó keretei*. Budapest: József Műhely.
- Darwin, C.** (1871). *The Descent of Man, and Selection in Relation to Sex*. London: John Murray.
- Van Dinter, M. H.** (2005). *The World of Tattoo*. Amsterdam: KIT Publishers.
- Eliade, M.** (1997). *Képek és jelképek*. Ford. Kamocsay Ildikó. Budapest: Európa.
- Erdélyi I.** (2010). *Mágikus és hétköznapi valóság*. Budapest: Oriold és Társai.
- Erikson, H. E.** (1994). *Identity and the Life Cycle*. London: W. W. Norton and Company Ltd.
- Erős F.** (2001). *Az identitás labirintusai*. Budapest: Janus/Osiris.
- Featherstone M. – Hepworth M. – Turner B. S.** (1997). *A test. Társadalmi fejlődés, kulturális teória*. Ford. Erdei Pálma. Budapest: József Műhely.
- Forbes, G. B.** (2001). College students with tattoos and piercings: Motives, family experiences, personality factors, and perceptions by others. *Psychological Reports*, 89(3): 774-786.
- Freud, S.** (1918). *Totem és tabu*. Ford. Pártos Zoltán. Budapest: Göncöl Kiadó, 1990.
- Freud, S.** (1923). *Az ősválami és az én*. Ford. Hollós István, Dukas Géza. Budapest: Hatágú Síp Alapítvány, 1991.
- Foucault, M.** (1996). *A szexualitás története*. Ford. Ádám Péter. Budapest: Atlantisz.
- van Genneep, A.** (2007). *Átmeneti rítusok*. Ford. Vargyas Zoltán. Budapest: L'Harmattan.
- Giddens, A.** (2008). *Szociológia*. Budapest: Osiris.
- Hambly, W.D.** (1925). *The History of Tattooing*. London: H.F. & G. Witherby.
- Hajduska M.** (2015). *Krízislélektan*. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó.
- Hodován Zs.** (2012). *Bőrre varrt identitás. A tetováltatás okainak feltárása*. Szakdolgozat. Károli Gáspár Református Egyetem, pszichológia MA.
- Jung, C.G.** (1993). *Az ember és szimbólumai*. Ford. Matolcsi Ágnes. Budapest: Göncöl Kiadó.
- Kaldenекker M. – Pikó B.** (2005). A „piercing” és a „tattoo” világa – deviancia vagy divat? *Társadalomkutatás*, 23(1): 149-170.
- Kovács Á. – Sztrés E.** (1989). *Tetovált Sztálin. Szovjet elitéltek tetoválásai és politikai karikatúrái*. Szeged: Népszava Kiadó.

- Kovács Á. – Sztrés E.** (1994). *Az orosz tolvajvilág és művészete*. Budapest: Pesti Szalon.
- Lust I.** (2009). *Vágy és hatalom. Válogatott írások*. Budapest: Oriold és Társai.
- Mead, G. H.** (1934). *A pszichikum, az én és a társadalom*. Ford. Félix Pál. Budapest: Gondolat, 1973.
- Nyitrai E.** (2011). *Az érintés hatalma*. Budapest: Kulcslyuk Kiadó Kft.
- Péley B.** (2002). *Rítus és történet*. Budapest: Új Mandátum.
- Pócs É.** (szerk.) (2007). *Maszk, átváltozás, beavatás*. Budapest: Balassi.
- Rosta E. – Rábai E.** (2007). *Hiedelmek, hagyományok, babonák a világ minden részéről*. Budapest: Korona Kiadó.
- Tiggemann, M. – Hopkins, L.A.** (2011). Tattoos and piercings: Bodily expressions of uniqueness? *Body Image*, 8(3): 245-250.
- Vikár Gy.** (1999). *Az ifjúkor válságai*. Budapest: Animula.
- Wohlrab, S. – Stahl, J. – Kappeler, P.M.** (2007). Modifying the body: Motivations for getting tattooed and pierced. *Body Image*, 4(1): 87-95.
- Ziob, B.** (2004). A test átalakítása – a láthatóvá tett szelf. *Pszichoterápia*, 30(6): 377-378.